

Milieuzorgsysteem is onderdeel van kwaliteitszorg en vereist meer dan alleen technische oplossingen

Een groot aantal gebeurtenissen, ontwikkelingen en ontdekkingen in de afgelopen decennia heeft iedereen ervan doordrongen, dat er zorgvuldiger met het milieu moet worden omgesprongen. Dat heeft geleid tot een groot aantal wetten, regelingen en nota's, die de belasting van het milieu moeten beperken. Men zou kunnen zeggen dat die wetten, regelingen en nota's het 'bedrijfsinterne milieuzorgsysteem' vormen van de 'BV Nederland'. Wanneer bedrijven (en individuen) zich nu maar aan de regels van dat systeem houden, dan is er al veel gewonnen. Maar bedrijven (en individuen) kunnen ook verder gaan: ze kunnen eigener beweging hun activiteiten zo inrichten dat het milieu zo min mogelijk wordt beïnvloed.

'De systematische toepassing door een bedrijf van het geheel aan voorzieningen, gericht op het inzicht krijgen in, het beheersen en waar mogelijk beperken van de beïnvloeding van het milieu door bedrijfsactiviteiten', zo luidt de definitie die de regering geeft aan het begrip *bedrijfsinterne milieuzorg*. Die bedrijfsinterne milieuzorg vormde het onderwerp van de themamiddag die de NVA-programmagroep 3 hield op 10 september 1990, de eerste dag van Aquatech '90, in het RAI-congrescentrum te Amsterdam. De circa 140 deelnemers gaven er blijk van dat het onderwerp ook in NVA-kringen een warme belangstelling heeft.

Milieuzorg = kwaliteitszorg

'Milieuzorg is niets anders dan kwaliteitszorg binnen een bedrijf'.

Die stelling poneerde dagvoorzitter mr. C. Th. Smit (Unie van Waterschappen, voorzitter Commissie Bedrijfsinterne Milieuzorgsystemen), in zijn inleiding, waarin hij tevens de achter-

gronden van het regeringsstandpunt over de bedrijfsinterne milieuzorg uiteenzette. Dat standpunt is weergegeven in een kabinetsnotitie die in 1989 verscheen en op 15 maart 1990 is behandeld door de Vaste Commissie voor Milieubeheer van de Tweede Kamer. In navolging van de Commissie Bedrijfsinterne Milieuzorgsystemen noemt de kabinetsnotitie als basiselementen:

- milieubeleidsverklaring;
- milieuprogramma;
- integratie van milieuzorg in de bedrijfsvoering en aanwezigheid van een milieuoördinator;
- metingen en registraties;

- interne controles;
- interne voorlichting en opleiding;
- interne en externe milieuraportage;
- doorlichting van het totale milieuzorgsysteem door middel van een milieu-audit.

Kenmerkend en essentieel is de terugkoppeling binnen het systeem. Tot de bedrijven die een integraal milieuzorgsysteem moeten hebben behoren in elk geval alle bedrijven die een vergunning behoeven op rijks- en provinciaal niveau. Andere bedrijven met beperkte milieubelasting zullen kunnen volstaan met een partieel systeem, aldus Smit. Hij pleitte ervoor de milieuzorgsystemen in te bouwen in de vergunningaanvragen, waardoor men structureel zaken uit dat systeem kan doornemen. Daarbij is het zaak om niet alles in het kleinste detail te willen vastleggen, maar meer te kijken naar de grote lijnen.

Milieuzorg bij een groot chemisch complex

Over de wijze waarop de milieuzorg gestalte heeft gekregen bij

Company uit 1984:

'The Dow Chemical Company is committed to continued excellence,

Dow Benelux BV, sprak ir. A. Bruin, milieuoördinator van dat bedrijf. Uitgangspunt waren de basiselementen uit de kamernotitie en de 'environmental policy' van de Dow Chemical

leadership and stewardship in protecting the environment. Environmental protection is a primary management responsibility as well as the responsibility of every Dow employee. In keeping with this policy, our objective as a company is to reduce waste and achieve minimal adverse impact on the air, water and land through excellence in environmental control.'

Als voorbeeld haalde Bruin de vermindering van de lozing van afvalwater bij Dow Terneuzen aan: van bijna 1 miljoen i.e. in 1971 naar zo'n 50.000 i.e. in 1989. Die afvalwaterbehandeling gebeurt in Terneuzen niet centraal maar per individuele fabriek en zo dicht mogelijk bij het proces.

In de toekomst zal de aandacht sterk liggen op reductie van de kwantiteit, door scheiding, vermindering van gebruik en hergebruik. In de hoeveelheid chemisch afval is nauwelijks een beperking te bespeuren, maar ook daar zal, onder meer door 'ketenbeheer', wat aan worden gedaan. De aandacht zal zich vooral richten op de langere termijnresultaten, en de integratie van het milieuzorgsysteem in de trainingsprogramma's. Ook zal worden gekeken of in de wijze van rapporteren nog verbeteringen kunnen worden aangebracht, zodat trends en ontwikkelingen sneller worden onderkend.

Het is volgens Bruin van wezenlijk belang, dat alle werknemers doordrongen zijn van de milieuzorggedachte. Maar men moet wel steeds voor ogen houden dat het milieuzorgsysteem een middel is en geen doel op zich.

Bestrijdingsmiddelen

Toen het bestrijdingsmiddelen formulerende bedrijf Aseptafabriek BV uit oogpunt van milieuhinder verplaatst werd van de binnenstad van Delft naar Delft-Zuid (met achterlating van een stevige bodemverontreiniging), ging de invoering van een milieuzorgsysteem eigenlijk vanzelf.

Dat zei F. L. Ruseler, hoofd productie, milieu en veiligheid van het bedrijf in zijn inleiding. Al direct bij de planning van de inrichting van de nieuwe bedrijfslocatie werden alle denkbare milieumaatregelen genomen.

'De genomen maatregelen en gekozen procedures zijn bij Asepta goed toegespitst op het voorkomen van verontreiniging van het milieu. De medewerkers van het bedrijf zijn ervan doordrongen, dat de zorg voor het milieu van levensbelang is voor onze gehele gemeenschap, maar ook voor het voortbestaan van de onderneming. De integratie van de milieuzorg start uiteraard met notities en rapporten. Deze zijn voornamelijk bestemd voor directie en kader, en dienen als basis waarop voorzieningen gerealiseerd kunnen worden. De uitvoering van de milieuzorg vindt echter plaats op de werkvloer. Die bereikt men niet met rapporten, maar wel met praten en het bespreken, uitleggen en vertalen van de problemen,' aldus Ruseler.

Milieuzorg bij ijzer en staal

Sinds begin 1987 loopt bij Hoogovens IJmuiden het project 'Milieuborging' met als doel het realiseren van de ontbrekende delen van een intern milieuzorgsysteem bij elke werkeenheid van het bedrijf.

Daarover sprak de laatste inleider van de themamiddag, ing. H. A. J. Kieftenbeld (coördinator milieuborging, milieu-beheer en planologie bij Hoogovens Groep BV). In een aantal werkeenheden van Hoogovens

IJmuiden wordt al gewerkt met een intern controlesysteem dat drie niveaus kent. Ten eerste een weekinspectiesysteem, waardoor personeel van de werkvloer zelf regelmatig controleert hoe de milieu-relevante installaties functioneren. Ten tweede is er een halfjaarlijks inspectiesysteem, waardoor de bedrijfsleiding tweemaal per jaar de werkeenheid kritisch beschouwt op milieu-aspecten.

En ten derde is er een interne milieu-audit, waarbij onafhankelijke deskundigen van de milieu-afdeling eens per twee jaar het functioneren van het milieuzorgsysteem in een werkeenheid doorlichten. Voor alle drie systemen geldt, dat de bevindingen moeten worden besproken met de bedrijfsleiding van de werkeenheid, zodat die corrigerende maatregelen kan nemen.

Kieftenbeld concludeerde dat de inspectiesystemen het beoogde effect opleveren: de milieubelasting gaat daadwerkelijk omlaag. De inspectiesystemen zijn maatwerk per eenheid en de invoering vraagt om een gewenningstijd en goede voorlichting om de acceptatie te vergroten. Interne controles leiden tot directe maatregelen waardoor de emissies omlaag gaan en de arbeidsomstandigheden vaak verbeteren. Door de inspecties weten de medewerkers aan welke normen moet worden voldaan en gaan ze daar ook buiten de officiële inspecties om op letten. Het milieubewustzijn groeit als mensen via het inspectiesysteem regelmatig met milieu-aspecten bezig zijn.

'Milieuzorgsystemen vormen een belangrijk hulpmiddel,' zo besloot Kieftenbeld, 'maar ze moeten wel worden gedragen door borging.'

Middel om in gesprek te komen

In de discussie maakte dagvoorzitter Smit nog eens duidelijk, dat de bedrijfsinterne milieuzorg een belangrijk middel is voor de overheid om met een bedrijf in gesprek te komen. Het spreekt vanzelf, dat het de overheid daarbij niet gaat om de details – hoe gedetailleerd het systeem in het bewuste bedrijf ook is – maar om de structuur. Voor de bedrijven is het ook belangrijk om zelf ervaring op te doen met de opbouw van een goede systematiek. Van Nuland (DBW/RIZA) vroeg zich af of de interne milieu-audit bij Hoogovens wel evenveel effect sorteert als een externe audit. Kieftenbeld acht het geen probleem, omdat zijn dienst door de vele werkeenheden toch als extern wordt gezien. Bovendien wordt het bedrijf door handhavingsambtenaren toch al dagelijks gecontroleerd, dus is het niet zo nodig. Maar, betoogde Van Nuland, het gaat bij externe milieu-auditing niet alleen om controle maar ook om het uitwisselen van ervaring, waardoor het toch waardevol kan zijn.

Biermans (KvK Haarlem) vroeg zich af of vele bedrijven geen moeite zullen hebben met de openheid die het systeem vraagt. Er zal bij de bedrijven zeker een behoorlijke terughoudendheid zijn vanwege hun concurrentiepositie.

Smit kan zich voorstellen, dat bedrijven nu nog wat terughoudend zijn met het presenteren van bedrijfsgegevens naar buiten, maar aan de andere kant is het ook weer goed voor het imago om te laten zien dat je met milieuzorg bezig bent.

Volgens Bruin is de terughoudendheid groter naarmate een bedrijf minder goed op de hoogte is van de eigen milieu-situatie.

Webers (Witteveen + Bos, NVA-3) miste in alle inleidingen de rol van externe adviesbureaus. Volgens Smit zijn er genoeg bureaus, maar zit er nogal wat kaf tussen het koren. Wellicht zou een overkoepelende organisatie (branche-organisatie, Krachtwerktuigen of VNO bijvoorbeeld) met veel know-how daarin een goede verwijfsfunctie kunnen hebben. Voor de bureaus is het zaak ervaring op te doen in bepaalde deel terreinen.

Anders heeft een bureau steeds weer opstartproblemen bij een nieuwe opdracht. Kieftenbeld acht het goed mogelijk de opbouw van een intern milieuzorgsysteem en de controle in handen te leggen van een bureau, maar wees erop, dat Hoogovens al beschikte over een 50 man tellende milieu-afdeling, waar men alles wist van de eigen installaties.

Had het ook zonder gekund?

De slotvraag aan de drie 'bedrijfsinleiders' luidde of het zonder milieuzorgsysteem niet evengoed mogelijk is aan de normen te voldoen als met.

Kieftenbeld: 'Met alleen maar technische installaties ben je er niet. Het milieuzorgsysteem biedt een aantal extra's zoals kennis, controle en motivatie, en die heb je echt nodig'.

Bruin: 'Zonder milieuzorgsysteem bereik je niet wat je moet realiseren; de mensen houden er zich nu specifiek mee bezig.'

Ruseler: 'Zonder milieuzorgsysteem had het allemaal wel gekund, maar dankzij het systeem zijn we nu wel een paar stapjes verder.'

Algemene teneur van de themamiddag was, dat bedrijfsinterne milieuzorg, mits zorgvuldig en systematisch ingevoerd, een kwaliteitsverbetering van het bedrijf kan betekenen. Controle en terugkoppeling zijn daarbij essentieel evenals de motivatie. Hoewel de bedrijfsinterne milieuzorg in eerste instantie een zaak is van het management, is voldoende motivatie (en kennis) in alle geledingen en niveaus binnen de organisatie noodzakelijk om een dergelijk zorgsysteem met succes te kunnen invoeren.